

POSTANOWIENIE

Dnia 27 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z powództwa Z. B.
przeciwko Z. B.
o zachowek,
na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 27 listopada 2020 r.,
na skutek skarg kasacyjnych obu stron
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 24 stycznia 2020 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odrzuca skargę kasacyjną pozwanej;**
- 2. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej powoda do rozpoznania;**
- 3. zasądza od Z. B. na rzecz Z. B. kwotę 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym;**
- 4. oddala wniosek powoda o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargami kasacyjnymi obu stron, tj. powoda Z. B. i pozwanej Z. B. , od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 24 stycznia 2020 r., Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna pozwanej była niedopuszczalna.

Zgodnie bowiem z art. 398² § 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż 50.000 zł. Niezbadanie na wcześniejszym etapie postępowania wartości przedmiotu zaskarżenia nie eliminuje przy tym możliwości weryfikacji prawidłowości wartości przedmiotu zaskarżenia podanej w skardze kasacyjnej. Sąd II instancji oraz Sąd Najwyższy są uprawnione do sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia podanej w skardze kasacyjnej; ma to na celu skontrolowanie, czy skarga kasacyjna jest dopuszczalna ze względu na wymaganą w art. 398² § 1 k.p.c. wartość zaskarżenia, co nie może być utożsamiane ze sprawdzeniem wartości przedmiotu sporu (zob. np. postanowienia SN: z dnia 7 kwietnia 1997 r., III CKN 71/97; z dnia 16 lutego 2012 r., III CZ 6/12).

Ograniczenia przedmiotowe dopuszczalności skargi kasacyjnej dokonywane są z uwagi na wartość przedmiotu zaskarżenia (*ratio valoris*) bądź rodzaj sprawy (*ratio materiae*). Z tych względów wymogiem formalnym skargi kasacyjnej jest wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Prawidłowość wypełnienia tego obowiązku podlega kontroli sądu II instancji i Sądu Najwyższego, które mogą weryfikować prawidłowość wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia na podstawie akt sprawy, z pominięciem zasad określonych w art. 25 i 26 k.p.c. (zob. postanowienia SN: z dnia 24 maja 2001 r., IV CZ 20/01; z dnia 21 listopada 2001 r., I CZ 152/01; z dnia 6 listopada 2002 r., III CZ 98/02, OSNC 2004, nr 1, poz. 11).

Takie sprawdzenie jest niezbędne w szczególności wówczas, gdy z okoliczności sprawy wynika, że skarżący instrumentalnie zmierza do obejścia przepisów wyznaczających dopuszczalność skargi kasacyjnej (zob. postanowienie SN z dnia 21 grudnia 2006 r., III CZ 89/06). Podkreślić przy tym należy, że zasadą jest, iż wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną nie może przewyższać wartości przedmiotu sporu, ani wartości przedmiotu zaskarżenia w postępowaniu apelacyjnym, a wyjątki od niej dotyczą rozszerzenia powództwa oraz zasądzenia ponad żądanie (zob. postanowienie SN z dnia 22 kwietnia 2002 r., II UZ 11/02, OSNP-wkł. 2002, nr 17, poz. 7).

W niniejszej sprawie pozwana określiła w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 50.983 zł. Taka wartość miała wynikać z pkt I.1. wyroku Sądu II instancji. Nie można jednak pominąć, że Sąd I instancji zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 10.197 zł wraz z odsetkami i wyrok w tej części nie został zaskarżony przez pozwaną (tylko jej przysługiwał *gravamen* w tej części). A skoro tak, to wyrok w tej części się uprawomocnił. Apelację wniósł jedynie powód, w tym co do punktu 2, w którym Sąd I instancji oddalił powództwo w pozostałym zakresie. Sąd II instancji, zamiast zmienić wyrok Sądu I instancji w punkcie 2, zasądzając kwotę 40.786 zł wraz z odsetkami, co z kwotą z punktu 1 dałoby łącznie kwotę 50.983 zł, nadał wyrokowi Sądu I instancji określone brzmienie, w tym co do zasądzenia kwoty 50.983 zł wraz z odsetkami. Pomimo takiej, niezbyt prawidłowej, konstrukcji, nie ulega wątpliwości, że zmiana wyroku Sądu I instancji dotyczyła jedynie kwoty 40.786 zł wraz z odsetkami, a nie kwoty 50.983 zł. Należy zauważyć, że gdyby Sąd II instancji skonstruował swój wyrok we właściwy sposób, ta kwestia nie budziłaby wątpliwości. Nie zmienia to jednak faktu, że z uwagi na uprawomocnienie się wyroku Sądu I instancji co do części powództwa, zmiana dotyczyła kwoty, która jest niższa niż ustawowa granica określona dla skargi kasacyjnej dla roszczeń majątkowych, co zresztą zdaje się dostrzegła skarżąca na s. 15 skargi kasacyjnej.

Konkludując, wskazana w skardze kasacyjnej pozwanej wartość przedmiotu zaskarżenia, jako bezpodstawnie zawyżona, została oznaczona nieprawidłowo. Jej zweryfikowana wartość jest niższa od kwoty progowej wskazanej w art. 398² § 1 zd. 1 k.p.c., stąd skarga kasacyjna, jako niedopuszczalna podlegała odrzuceniu.

Z tych względów na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w punkcie 1 sentencji postanowienia.

Wniosek powoda o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego podlegał oddaleniu. Wniosek ten, zgłoszony w odpowiedzi na skargę, został powiązany z żądaniem odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania lub jej oddalenia. Żadne z tych rozstrzygnięć w sprawie nie zapadło, a podzielić należy prezentowany w orzecznictwie pogląd, że nie ma podstaw do przyznania kosztów postępowania kasacyjnego stronie, która w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosek

o przyznanie tych kosztów łączy ze wskazanymi przez siebie, innymi rozstrzygnięciami (zob. postanowienia SN: z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 563/01; z dnia 8 sierpnia 2012 r., II CSK 112/12; z dnia 15 września 2020 r., II CSK 171/20).

Jeżeli chodzi natomiast o skargę kasacyjną powoda, to zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, o ile w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powód oparł na przyczynie wskazanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Analiza skargi kasacyjnej powoda nie pozwala na przyjęcie, że wykazał on

podaną przesłankę oczywistej zasadności skargi. W skardze kasacyjnej nie zawarto jakiegokolwiek wyodrębnionego wywodu, który zawierałby argumentację mającą przemawiać za tezą skarżącego, że jego skarga kasacyjna jest oczywiście bezzasadna. Nie zastępuje tego wywodu uzasadnienie podstaw kasacyjnych, gdyż przytoczenie i uzasadnienie podstaw kasacyjnych (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnienie (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) stanowią oddzielne wymagania skargi, które realizują różne funkcje i muszą być spełnione odrębnie (zob. postanowienia SN: z dnia 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 52, z dnia 24 kwietnia 2002 r., III CK 70/02; z dnia 2 grudnia 2003 r., II UZ 101/03; z dnia 23 czerwca 2015 r., II CSK 756/14).

Co więcej, przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. m.in. postanowienia SN: z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06; z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. postanowienie SN z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 i przywołane tam orzecznictwo). Oceniając wynikającą z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłankę oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, nie da się nie dostrzec, że ma ona charakter wyjątkowy. W konsekwencji, w judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że oczywista zasadność skargi powinna dać się stwierdzić „na pierwszy rzut oka”, bez zbytniego wgłębiania się w sprawę (zob. np. postanowienie SN z dnia 2 sierpnia 2007 r.,

III UK 45/07).

Jak wskazano, powód nie wskazał tak naprawdę, na czym miała polegać oczywista zasadność jego skargi. Skarga stanowi polemikę z oceną dowodu w postaci dowodu z opinii biegłego sądowego, podczas gdy pod pretekstem kwalifikowanego naruszenia prawa materialnego lub procesowego nie można zmierzać do podważenia dokonanej w sprawie oceny dowodów (zob. np. postanowienie SN z dnia 9 sierpnia 2018 r., II PK 213/17). Jest to istotne, gdyż zgodnie z art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Sąd Najwyższy jest bowiem związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 *in fine* k.p.c.).

Jak wielokrotnie wyjaśniał Sąd Najwyższy, przepis art. 233 § 1 k.p.c. może jedynie wyjątkowo stanowić skuteczną podstawę kasacyjną, gdy dokonana przez sąd drugiej instancji ocena dowodów jest rażąco wadliwa, sprzeczna z zasadami logicznego rozumowania. W ramach kontroli kasacyjnej Sąd Najwyższy nie kontroluje samej oceny dowodów, a jedynie jej legalność. Skarżący może zatem zakwestionować stanowiącą podstawę ustaleń faktycznych ocenę dowodów, gdy oparta jest na materiale dowodowym zebranym z naruszeniem przepisów regulujących postępowanie dowodowe, w takim wypadku jednak obowiązkiem skarżącego jest przytoczenie tych przepisów i wyjaśnienie, jaki wpływ na treść rozstrzygnięcia to naruszenia miało (zob. np. wyrok SN z dnia 8 listopada 2005 r., I CK 178/05). Taki zarzut w niniejszej sprawie był zatem niedopuszczalny, a na marginesie należy dodać, że zarzuty do opinii zawarte w piśmie procesowym z dnia 17 kwietnia 2018 r. podlegały rozpoznaniu w postępowaniu apelacyjnym.

W odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., a więc niespełnienia - zdaniem powoda - ustawowych wymagań stawianych uzasadnieniu sądu II instancji, to zgodnie z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. zarzut naruszenia przepisów postępowania tylko wtedy jest skuteczny, kiedy to uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, co z reguły nie jest możliwe w przypadku błędów uzasadnienia wyroku, które jest sporządzane już po wydaniu orzeczenia, a więc jego wadliwe sporządzenie nie może mieć wpływu na treść

orzeczenia. Jedynie w przypadku takich uchybień w sporządzeniu uzasadnienia wyroku, które uniemożliwiają sądowi wyższej instancji kontrolę, czy prawo materialne i procesowe zostały prawidłowo zastosowane, zarzut naruszenia omawianego przepisu może okazać się skuteczny (zob. np. wyroki SN: z dnia 21 grudnia 2000 r., IV CKN 216/00; z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 1862/00; z dnia 28 lutego 2006 r., III CSK 149/05; z dnia 3 października 2012 r., II PK 64/12; z dnia 4 października 2012 r., I CSK 632/11). Taka sytuacja nie występuje jednak w rozpoznawanej sprawie, gdyż uzasadnienie wyroku Sądu II instancji zawiera wszystkie niezbędne elementy konstrukcyjne przewidziane w art. 328 § 2 k.p.c. (sprzed nowelizacji), a przedstawione motywy i argumenty pozwalają prześledzić i ocenić stanowisko tego Sądu. Natomiast okoliczność, że skarżąca z tymi wywodami się nie zgadza, nie może stanowić podstawy takiego zarzutu.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej powoda do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego w zakresie skargi kasacyjnej powoda orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., z uwzględnieniem § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).